

Maria Prussak

"Pieśń Wajdeloty" w tłumaczeniu Wasilija Żukowskiego

Pamiętnik Literacki : czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce
literatury polskiej 105/2, 147-149

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

MARIA PRUSSAK Instytut Badań Literackich PAN, Warszawa

„PIEŚŃ WAJDELOTY” W TŁUMACZENIU WASILIJA ŻUKOWSKIEGO

W jednej z najważniejszych w literaturze przedmiotu rozpraw mówiących o recepcji Mickiewicza w Rosji Gleb Struve twierdził kategorycznie, że wśród znaczących rosyjskich autorów, którzy nie tłumaczyli utworów poety, był też Wasilij Żukowski¹, choć często cytowany jest jego list do Awdotii Jełaginy pisany 17 grudnia 1827 (starego stylu) po spotkaniu z Mickiewiczem: o tym, że chętnie przełożyłby *Konrada Wallenroda* – a poznał go w „kiepskiej francuskiej prozie”². Tę pewność podzielali wszyscy historycy literatury do momentu opublikowania artykułu Aleksandra Januszkiewicza w trudno dostępnej książce jubileuszowej³. Januszkiewicz, redaktor wychodzącego właśnie 20-tomowego pełnego wydania pism i listów Żukowskiego, informował tam, że rosyjski poeta przełożył fragment *Pieśni Wajdeloty* (w. 177–198) dla redagowanego przez siebie pisma „Sobiratel” (Kolekcjoner), które ukazywało się w 10–15 egzemplarzach, że zachował się również brulion przekładu, że nigdzie jednak nie podano, iż ten wiersz jest tłumaczeniem z Mickiewicza. Odkrywca tłumaczenia zapowiadał jego publikację w tomie zawierającym wiersze epickie.

„Sobiratel” był rodzajem prywatnego literackiego almanachu, który służył jako pomoc dydaktyczna w edukacji następcy tronu, księcia Aleksandra Nikołajewicza, późniejszego cesarza Aleksandra II. Żukowski, nauczyciel księcia, wypełniał to pismo własnymi tekstami i tłumaczeniami, układanymi według starannie dobranych tematów⁴. Mickiewiczowski fragment znalazł się obok przekładów z Byrona, Goethego, Schillera oraz rozważań o Homerze i Osjanie, w cyklu utworów, które miały ilustrować rolę poezji jako strażniczki pamięci. W sumie ukazały się dwa numery pisma, oba w 1829 roku. Fragment *Konrada Wallenroda* został zamiesz-

¹ G. Struve, *Mickiewicz in Russian translations and criticism*. W zb.: *Adam Mickiewicz in World Literature*. Ed. by W. Lednicki. Berkeley and Los Angeles 1956, s. 105.

² Cyt. za: A. S. Januszkiewicz, *Primieczanija k tiekстам proizwiedienij*. W: W. A. Żukowski, *Połnoje sobranije sočinienij i pisiem*. T. 5: *Epiczeskije stichotworienija*. Ried. A. S. Januszkiewicz. Moskwa 2010, s. 362. Podaję ten cytat we własnym tłumaczeniu, innym niż przekład w podstawowym polskim źródle dla tego listu, jakim jest artykuł R. Blütha *Mickiewicz wobec ruchu literackiego w Rosji w okresie 1826–29* („Pamiętnik Literacki” 1925/26, s. 404).

³ A. S. Januszkiewicz, W. A. Żukowski – *pierewodczik otrywka iz poemu A. Mickiewicza „Konrad Wallenrod”*. W zb.: *Istoriko-literaturnyj sbornik. K 60-letiju Leonida Gienrichowicza Frizmana*. Char’kow 1995, s. 33–38.

⁴ Więcej informacji o piśmie podaje komentarz edytorski Januszkiewicza w tomie 2 dzieł rosyjskiego poety, zawierającym wiersze – zob. Żukowski, *op. cit.*, t. 2: *Stichotworienija 1815–1852 godow* (Ried. O. B. Lebediewa, A. S. Januszkiewicz. Moskwa 2000), s. 263–266.

czony w numerze 1. Chociaż tę publikację uważa się za pierwodruk, to jednak za właściwy (ponieważ dopiero teraz powszechnie dostępny) pierwodruk przekładu Żukowskiego można uznać tekst zawarty w tomie 5 jego dzieł⁵. Wprawdzie tekst ów nie został zamknięty kropką, jest to wszakże świadomie wybrana całość. Januszkiewicz skolajonował druk w czasopiśmie z autografem, w którym brak tytułu. Ustalił datę powstania tłumaczenia – między 14 a 27 listopada 1828. Zachowała się również sporządzona nieznana ręką kopia wiersza zatytułowana *Priedanije. Piesń narodnaja* (Legenda. Pieśń ludowa). Nie wiadomo, co było dla Żukowskiego podstawą tłumaczenia. Zanim przystąpił on do pracy nad utworem, w czterech numerach czasopisma „Moskowskij Wiestnik” (1828, nry 7–10) był już wydrukowany prozaiczny przekład całego poematu dokonany przez Stiepana Szewyriowa.

W publikowanym tu tłumaczeniu rosyjskim oraz w transkrypcji zachowano układ, interpunkcję i zapis początku wersów dużą lub małą literą niezależnie od znaku interpunkcyjnego kończącego wers poprzedni.

ПРЕДАНИЕ
(Из «Конрада Валленрода»)

О предание народное! Ты кивот завета
От времен минувших к временам настоящим!
В тебе народ заключает и оружия своих баснословных героев, и
чистую ткань своих мыслей, и цветы прекрасные чувств своих.

Святой кивот, не прикоснется к тебе иноземец,
доколе сам народ не осквернит, не предаст тебя.
О песнь народная! Ты страж
Эдема воспоминаний –
С крылами Архангела, с гласом Архангела,
Но часто с мечом Архангела!

Пламя истребляет историю, начертанную кистью живописца!
Вооруженные опустошители разрушают памятники!
Но песня остается! неискаженная живет она посреди народа!
И если низкие души не будут питать ее скорбию,
поит упованием,
Она перелетит в горы, селясь в развалины
И к ним прикликает годы прошедшие.
Так соловей вырывается из дому, объятого пожаром,
Минуту отдыхает на кровле;
когда же падает кровля, улетает
в лес на свободу,
и голосом сладостным выше развалин и пепла,
поет для прохожего песню печали

⁵ *Ibidem*, t. 5, s. 77–78; komentarz edytorski: s. 361–363. Od czerwca 2012 dostępna jest również elektroniczna wersja tego tomu na stronie rosyjskiej Fundamentalnej Biblioteki Elektronicznej, adres zawierający fragment *Konrada Wallenroda*: <http://feb-web.ru/feb/zhukovsky/texts/zh0/zh5/zh5-077-.htm>. Przytoczony tekst przekładu – na podstawie publikacji książkowej.

PRIEDANIJE
(Iz „Konrada Wallenroda”)

O priedanije narodnoje! Ty kiwot zawieta
Ot wriemion minuwszych k wriemienam nastojaszczim!
W tiebie narod zakluczajet i orużyja swoich basnosłownych gierojew, i
czistuju tkań swoich myslej, i cwiety priekrasnyje czuwstw swoich.

Swiatoj kiwot, nie prikosniotsia k tiebie inoziemiec,
dokole sam narod nie oskwiernit, nie priedast tiebia.

O piesń narodnaja! Ty straż
Ediema wospominanij –
S kryłami Archangiela, s głasom Archangiela,
No czasto s mieczom Archangiela!

Plamia istrieblajet istoriju, naczertannuju kistju żywopisca!
Woorużennyje opustoszyteli razruszajut pamiatniki!
No piesnia ostajotsia! nieiskazennaja żywiot ona posiedi naroda!
I jesli nizkije duszy nie budut pitat' jejo skorbiju,
poit upowanijem,
Ona pierieletit w gory, sielaś w razwaliny
I k nim priklikajet gody proszedszyje.
Tak sołowiej wrywajetsia iz domu, objatogo pożarom,
Minutu otdychajet na krowle;
kogda że padajet krowla, uletajet
w les na swobodu,
i gołosom śladostnym wysze razwalin i piepla,
pojot dla prochożego piesniu pieczali

Abstract

MARIA PRUSSAK Institute of Literary Research of the Polish Academy of Sciences,
Warsaw

**“PIEŚŃ WAJDELOTY” (“THE SONG OF WAJDELOTA”) IN VASILY ZHUKOVSKY’S
TRANSLATION**

The article informs about the unknown to date translation of a fragment from *Pieśń Wajdeloty* (*The Song of Wajdelota*) found in Vasily Zhukovsky’s archive and published in his collected works, vol. 5. The commentary provides information on the circumstances of the translation production.